

LUTHER MÁRTON: AZ EGYHÁZ HÉT ISMERTETŐJEGYE

Mit és hogyan tanítsunk ma az egyházzal?

1. Innen indultunk: „Az egyház még soha nem volt olyan nyomorult helyzetben, mint napjainkban. Látványosan ugyan békében, jólétben és biztonságban él, az istentiszteletek számában sincs hiány. Alaposabban szemügyre véve azonban az utolsó idők jeleit mutatja: elesettség, teljes szétesettség! Az evangélium elnémult. Ahogyan a szószerző, az oltár sem az, ami kezdetben. A szentségekkel alig vagy már egyáltalán nem élnek, az imádság száraz, erőtlenséggel, gyökértelen, lélektelen.” Kérdés: nem oda érkezünk-e, ahonnan indultunk?

2. Az egyház nem azonos Isten országával, nem is előképe, reprezentánsa annak, hanem (ahogy tanítjuk és tudni illik) a Jézus Krisztusban hívők közössége. Mégis: ahogyan Isten országáról nem mondható, hogy itt vagy ott van, úgy Jézus Krisztus testéről sem, mert ő feltámadása óta jelen van közöttünk, bennünk, de legfőképpen értünk. „Veletek vagyok...” Az egyház egyetlenegy személy, maga Jézus Krisztus! Aki tehát az egyházzal való közösséget keresi, a Jézus Krisztussal való közösséget keresse, hasonlóan ahhoz, ahogyan Jézus az Isten országa keresésére biztatott: „Keressétek először az ő országát és igazságát...”

3. Amit Luther az egyház hét ismertetőjegyről egykor mondott, azt kora egyházának mondta. Hiba volna ezen ismertetőjegyeket köbevésett igazságként hangoztatni, önmagunktól és másoktól folyamatosan számon kérni, habár a 16. és 21. század egyházi kórlapja (mint hallhattuk) kísérteties hasonlóságokat mutat.

4. János evangéliumában az „egyháznak” egy ismertetőjegye van: egymás szeretet: „Ahogy én szerettelek titeket, ti is úgy szeressétek egymást.” Ez nem azt jelenti, hogy az első keresztyének nem hirdették az igét, nem kereszteltek, nem tartotta bűnbánatot, nem törték meg a kenyeret, nem szolgáltak, nem imádkoztak és nem szenvedtek, hanem azt, hogy minden gondolatuk, szavuk és tettük egymás szeretettől vezérelt volt.

5. Lukács evangéliuma négy ismertetőjeggyel zárul: 1. **Martírium**, amit nagypéntek és húsvét után el kell mondani. 2. **Koinonia**, amit nagypéntek és húsvét után meg kell élni. 3. **Liturgia**, amit nagypéntek és húsvét után meg kell ünnepelni. 4. **Diakónia**, amit nagypéntek és húsvét után meg kell cselekedni. Az történelmi egyházak mostanában a 3-at és 4-et virágoztatják (liturgikus reform, diakóniai teológia), az első kettőre kevesebb figyelmet fordítanak. Tarthatnánk mindezt akár hiányosságnak (az is), de inkább induljunk ki abból, hogy ez a négy ismertetőjegy a kétezer évvel ezelőtti helyzetre vonatkozott. Fontos tudnunk, hogy ezen ismertetőjegyekkel az első keresztyének nem önmaguk identitását interpretálták, hanem mind a négyben Urukat és Megváltójukat látták és láttatták. A mártírium Jézus kereszthalála, s nem az őt követők mártíriuma. A koinonia, nem a „velünk lévő gyülekezetek”, hanem a vele való közösség. A liturgia nem áldozat szertartása, hanem a legnagyobb Jézus-ünnep ajándékának vétele. S a diakónia sem a keresztyének, hanem Uruk szolgálata, aki váltságul adta életét sokakért. Az 1. és 2. ismertetőjegy hanyagolása napjainkban egyre több olyan új közösséggel szembeesíti az egyházakat, akiknél éppen ez a kettő burjánzik, olykor talán jó, máskor rosszindulatú daganatként, ámde letagadhatatlanul a szervezeti egyházak testén élőködve, azokat folyamatosan gyengítve! (Az ApCsel elején Lukács szintén négy ismertetőjegyről szól, amikor az első gyülekezetben az apostolok tanításáról, a közösségről, a kenyér megtöréséről és az imádkozásról tanúskodik.)

6. A döntő kérdés így hangzik: **akiket egyháznak neveznek, egyház-e?** Időszerű kérdés, mely megóv az elbizakodottságtól, mert szüntelenül a naponkénti, őszinte bűnbánatra ösztönöz. Bármennyire hihetetlen, hogy Luther, aki sokat kritizálta kora egyházát, a szeretet alapján élete végéig egyháznak tartotta egyházát!

7. Itt kell szólnunk a hit és a szeretet kettős mércéjéről, ami esetünkben nem kárhoztatandó, hanem egyenes kívánatos! Hogyan is tanít erről híres teológiai vitáiról? „*Isten egyházának hívom őket teljes érvényre, de a szeretet, s nem a hit mértéke szerint. Ami a szeretetet illeti, azt jelenti, hogy mindenről a legjobbat tartja, nem gyanakvó, és a felebarátról mindig jót feltételez, minden megkereszteltet, megelőzve neki a bizalmat, szentnek tart, és így bizony nem meglepő, ha olykor téved, hiszen a szeretetre éppen az a jellemző, hogy becsaphatják, mivel egyaránt szolgálóleánya jóknak és gonoszoknak, igazaknak és mindazoknak, akik megtérülésére törekednek. A hit ezzel szemben senkit nem mondhat szentnek, hacsak az nem isteni ítélet alapján,*

mivel lényegéhez tartozik, hogy tévedhetetlen! Ezért a szeretet jogán mindenkit tartsunk szentnek, de a hit jogán senkit se nyilvánítsunk annak...” (Luther: A szolgálai akarat, 74. old.)

8. A Krisztusban hívők közössége – „változó egyház”, amely térben és időben a nem népem és a népem, a nem egyház és az egyház között „ingázik”. A Krisztusban hívők közössége a történelmi egyházak és a karizmatikus mozgalmak közötti keskeny úton járó mindenkori „kicsiny nyáj”. Mert sem az önmagukat nem kisgöggel egyházaknak tartók beképzeltsége, sem az egyházakat látványosan megtagadó karizmatikus mozgalmak nem azok! A történelmi Jézus állandóan és folyamatosan a jeruzsálemi templom (zsinagógák) és a pogányok földje között járt, onnan ide, innen oda. Ilyen értelemben „Luther egyháza” (ha egyáltalán beszélhetünk nála ilyenről) se illeszthető bele az akkori egyházba, még kevésbé a rajongók közösségébe, sőt még abba az evangélikus egyházba se, amely Luther után evangélikus egyházként létrejött, mert ő is mindig valahol az „ingázók” között küzdött, harcolt, csatázott „hétismeretes egyházával”, föl és alá, ahogy a Mestere!

9. Miért kell így tanítani az egyházról? Azért, mert a hit nem produkálható, nem is provokálható, és soha nem garantálható. A hitünk, mint a változó hold, ezt soha nem volna szabad elfelejtenünk... Ha az egyház a Krisztusban hívők közössége, márpedig az, s ha a hit olyan, mint a változó hold, márpedig olyan, akkor ebből logikusan következik, hogy Krisztus egyháza e földön csak változó egyházként működhet hitelesen!

10. Ne felejtjük: Luther szerint a Krisztusban hívő ember ritka, mint a fehér holló. A történelmi egyházak fogyó, még mindig túl nagy száma, de a karizmatikus mozgalmak gyorsan szaporodó, egyre népesebb közössége, különösen azoké, akik ráadásul még dicsekednek is vele, kérdésessé teszik, hogy valóban egyházak-e!

11. Így kap értelmet a kettős mérce! Mert egyedül a szeretet és a hit kettős mérceje alkalmas arra, hogy Krisztus egyházáról hitelesen szóljunk. A szeretet alapján se egyházakat, se karizmatikus közösségeket nem volna szabad kárhoztatnunk. Ugyanakkor a hit mértéke alapján nagyon óvatosan kellene szólnunk mindegyikről. Az egyházak egyház voltát mindenkinek elsősorban önmagán kell vizsgálnia! És ilyenkor nem lehetünk eléggé önkritikusak! Aki nem viseli el, nem bírja ki, hogy gyomlálják, irtják, pusztítják és rombolják (vö.: Jézus megtisztítja a jeruzsálemi templomot), arra sem lesz méltó, hogy építsék, plántálják. Vajon nem ettől szenvednek-e napjainkban alapvetően egyházak és a különböző közösségek: az önvizsgálat hiányától, Más szóval Luthernek a hét ismertetőjegyről szóló könyvecskéjének a bevezetőjében kifejtett 8. ismertetőjegy hiányától: a nemcsak szertartásos gyónás, az igaz bűnbánat, a naponkénti megtérés hanyagolásától... Ne felejtjük, hogy a 95 tétel első pontjaiban Luther arról is beszél, hogy régen a „jóvátételt” a feloldozás előtti időre szabták ki a gyónóknak. Bizonyosak akartak lenni abban, hogy komolyan gondolták-e, amit megvallottak!

12. Luther a bevezetőben erről így ír: „Ezért bizony a keresztyén szent népnek itt kell lennie ezen a földön és ebben az életben a világ végezetéig. Mert aki azt vallja, hogy hisz az örök életben, elismeri, hogy még nem érte el, hanem hiszi, reméli és szereti, mint igazi hazáját és életét, habár ideig-óráig még e földön, idegenben kell maradnia, és itt kell várakoznia. Ahogyan az egyik Szentlélekről szóló ének mondja: „Ha majd az idegenből hazatérünk: Uram, irgalmazz!” Ez Krisztus egyházának a mindenkori tiszta és igaz hangja!

13. Gyülekezetépítés? Igen! Kérdés, hogy hogyan. Elsőként le kellene bontani mindazt, ami régi! Ne varrjunk új foltot régi ruhára! És ne töltsünk újbort régi tömlőbe!

14. Luther 7+1 ismertetőjegye nem annyira a hagyományos egyházra, nem is a népegyházi gyülekezetekre, sokkal inkább az igaz keresztyén életre mutat! Van, aki szerint már az első század óta nincs igazi egyház (talán soha nem is volt), „csak” keresztyének éltek és élnek földön – mindig kevesen...

Weltler Sándor